

T.C. MALİYE BAKANLIĞI
MALİ SUÇLARI ARAŞTIRMA KURULU BAŞKANLIĞI

SERBEST MUHASEBECİ MALİ
MÜŞAVİRLER ve YEMİNLİ MALİ
MÜŞAVİRLER
SEKTÖR ARAŞTIRMA RAPORU

GENEL BİLGİ
ULUSAL MEVZUAT VE YÜKÜMLÜ GRUBUNUN FAALİYETLERİ
YÜKÜMLÜ GRUBUNUN FATF TAVSİYELERİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ
YÜKÜMLÜ GRUBU FAALİYETLERİNİN 5549 SAYILI KANUN VE İLGİLİ MEVZUAT
KARŞISINDAKİ DURUMU
TESPİT VE ÖNERİLER

Nisan 2020 - Ankara

İÇİNDEKİLER

SERBEST MUHASEBECİ, SERBEST MUHASEBECİ MALİ MÜŞAVİRLER VE YEMİNLİ MALİ MÜŞAVİRLER.....	1
I.GENEL BİLGİ.....	1
A. SERBEST MUHASEBECİLER.....	1
B. SERBEST MUHASEBECİ MALİ MÜŞAVİRLER.....	1
C. YEMİNLİ MALİ MÜŞAVİRLER.....	2
II. ULUSAL MEVZUAT VE YÜKÜMLÜ GRUBUNUN FAALİYETLERİ.....	3
A. YÜKÜMLÜ GRUBUNUN FAALİYET ALANINI DÜZENLEYEN MEVZUAT.....	3
B. YÜKÜMLÜ GRUBUNUN FAALİYETLERİ.....	4
III. YÜKÜMLÜ GRUBUNUN FATF TAVSİYELERİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ.....	6
IV. YÜKÜMLÜ GRUBU FAALİYETLERİNİN 5549 SAYILI KANUN VE İLGİLİ MEVZUAT KARŞISINDAKİ DURUMU.....	8
A. KİMLİK TESPİTİ YÜKÜMLÜLÜĞÜ.....	9
B. ŞÜPHELİ İŞLEM BİLDİRİM YÜKÜMLÜLÜĞÜ.....	13
C. DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER.....	15
D. YAPILAN UYUM DENETİMİ İSTATİSTİKLERİ VE KESİLEN İDARİ PARA CEZALARI.....	15
V. TESPİT VE ÖNERİLER.....	15

SERBEST MUHASEBECİ, SERBEST MUHASEBECİ MALİ MÜŞAVİRLER ve YEMİNLİ MALİ MÜŞAVİRLER

I.GENEL BİLGİ

A. Serbest Muhasebeciler

Serbest Muhasebeci unvanı her ne kadar yükümlüler arasına dâhil edilmiş olsa da 26.07.2008 tarih ve 26948 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan 5786 sayılı Kanun ile “serbest muhasebeci”lik unvanı kaldırılmıştır. Kanunun geçici 11 inci maddesi; madde yürürlüğe girmeden önce serbest muhasebeci unvanını almış olanlar ile serbest muhasebecilik stajına devam edenlerden başarılı olanların; altı ayı geçmemek üzere, TÜRMOB tarafından verilen mesleki uyum eğitimine katılarak bu eğitimi tamamladıkları tarihten itibaren beş yıl içinde yapılacak özel serbest muhasebeci mali müşavirlik sınavlarına beş defa girebileceklerini, bu sınavlarda başarılı olanların, serbest muhasebeci mali müşavir unvanını almaya hak kazanacaklarını, söz konusu sınavlarda başarılı olamayanlar veya sınava katılmayanların ise sadece serbest muhasebeci unvanı ile çalışabileceklerini, "serbest muhasebeci mali müşavir" unvanını kullanamayacaklarını, görev ve sorumluluk yönünden ise 3568 sayılı Yasaya tabi olacaklarını hüküm altına almıştır.

B. Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler

3568 sayılı “Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanununun 2 nci maddesinin (A) fıkrasına göre muhasebecilik ve mali müşavirlik mesleğinin konusu:

Gerçek ve tüzelkişilere ait teşebbüs ve işletmelerin;

a) Genel kabul görmüş muhasebe prensipleri ve ilgili mevzuat hükümleri gereğince, defterlerini tutmak, bilanço, kar-zarar tablosu ve beyannameleri ile diğer belgelerini düzenlemek ve benzeri işleri yapmak,

b) Muhasebe sistemlerini kurmak, geliştirmek, işletmecilik, muhasebe, finans, mali mevzuat ve bunların uygulamaları ile ilgili işlerini düzenlemek veya bu konularda müşavirlik yapmak,

c) Yukarıdaki bentte yazılı konularda, belgelerine dayanılarak, inceleme, tahlil, denetim yapmak, mali tablo ve beyannamelerle ilgili konularda yazılı görüş vermek, rapor ve benzerlerini düzenlemek, tahkim, bilirkişilik ve benzeri işleri yapmak,

olarak belirtilmiş olup, aynı maddede “Yukarıda sayılan işleri; bir işyerine bağlı olmaksızın yapanlara serbest muhasebeci mali müşavir denir.” hükmü ile de serbest muhasebeci mali müşavirin tanımı yapılmıştır.

C. Yeminli Mali Müşavirler

3568 sayılı “Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanununun 2 nci maddesinin (B) fıkrasına göre yeminli mali müşavirlik mesleğinin konusu:

Serbest muhasebeci mali müşavirlerin meslek konularından yukarıdaki (A) fıkrasının (b) ve (c) bentlerinde yazılı işleri yapmanın yanında Kanunun 12 nci maddesine göre çıkartılacak yönetmelik çerçevesinde tasdik işlerini yapmak olarak belirtilmiştir.

Söz konusu Kanunun “Tasdik ve tasdikten doğan sorumluluk” başlıklı 12 nci maddesi; “*Yeminli mali müşavirler gerçek ve tüzelkişilerin veya bunların teşebbüs ve işletmelerinin mali tablolarının ve beyannamelerinin mevzuat hükümleri, muhasebe prensipleri ile muhasebe standartlarına uygunluğunu ve hesapların denetim standartlarına göre incelediğini tasdik ederler.*

Yeminli mali müşavirlerin tasdik edecekleri belgeler, tasdik konuları ile tasdike ilişkin usul ve esaslar; gerçek ve tüzelkişilerin mükellefiyet şekilleri, iş kolları ve ciroları, döviz kazandırıcı işlemleri, ithalat ve ihracatları, yatırımın miktarları ve neveleri ile belgelerin ibraz edileceği merciler esas alınmak suretiyle Maliye Bakanlığınca çıkarılacak yönetmeliklerle belirlenir.

Kanunları gereğince, kamu kurum ve kuruluşlarına verilen tasdik edilmiş mali tablolar, kamu idaresinin yetkili memurlarınca, tasdikin kapsamı ölçüsünde incelenmiş bir belge olarak kabul edilir. Ancak, çeşitli kanunlarla kamu idaresine tanınan teftiş ve inceleme yetkilerinin kullanılmasına ve gerektiğinde tekrarına ait hususlar saklıdır.

Yeminli mali müşavirler yaptıkları tasdikin doğruluğundan sorumludurlar. Yaptıkları tasdikin doğru olmaması halinde, tasdikin kapsamı ile sınırlı olmak üzere, ziyaa uğratılan vergilerden ve kesilecek cezalardan mükellefle birlikte müştereken ve müteselsilen sorumlu olurlar. Yeminli mali müşavirler yaptıkları tasdikin kapsamını düzenleyecekleri raporda açıkça belirtirler.

Bu Kanun hükümlerine göre meslek icra edenlerin vergi kanunları ve diğer kanunlardaki sorumlulukları saklıdır.” şeklinde düzenlemiştir.

Ayrıca söz konusu Kanunda; yeminli mali müşavirlerin, muhasebe ile ilgili defter tutamayacakları, muhasebe bürosu açamayacakları ve muhasebe bürolarına ortak olamayacakları da belirtilmiştir. Kısaca özetlemek gerekirse; Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler, 3568 sayılı “Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanununun 2/A-a-b-c maddesinde belirtilen işleri yapan meslek mensupları olarak; Yeminli Mali Müşavirler ise aynı Kanunun 2/B maddesindeki işleri ve aynı Kanunun 12 nci maddesine göre çıkartılacak yönetmelik çerçevesinde tasdik işlerini yapan meslek mensupları olarak tanımlanmaktadır.

3568 Sayılı Kanuna göre muhasebe meslek mensupları, SMMM ve YMM olmak üzere iki unvan altında çalışmakta olup; SMMM’ler ve YMM’ler muhasebe meslek kanunlarına ve diğer kanunlara göre denetçi sayılmakta ve bazı koşulları yerine getirerek bağımsız denetçi olarak çalışabilmektedirler. Denetçi unvanını yalnız SMMM ve YMM’ler kullanabilmektedir.

2016 yıl sonu itibariyle meslek mensuplarının sayıları aşağıdaki gibidir;

Tablo 1: Meslek Mensuplarının Faaliyet Durumu (2016 yıl sonu itibariyle)¹

ÜNVANI	BAĞIMLI	SERBEST
SM	5.014	2.860
SMM	55.940	47.609
YMM	2.044	2.725
TOPLAM	62.998	53.194

Yukarıdaki verilerden de görüldüğü üzere karaparanın aklanması ve terörün finansmanının önlenmesi hakkındaki mevzuat, bir işverene bağlı olmaksızın yani serbest çalışan SMMM ve YMM'leri yükümlü kıldığı için, yükümlü sayısının tespiti için dikkate alınacak rakam 53.194 olmaktadır.

Ayrıca, 15.12.2020 tarihi itibarıyla www.turmob.org.tr/istatistikler sayfasındaki toplu güncel veriler aşağıdaki gibidir.

Meslek mensubu SM ve SMMM toplam sayısı : 112857

Meslek mensubu YMM toplam sayısı : 4800

II. ULUSAL MEVZUAT VE YÜKÜMLÜ GRUBUNUN FAALİYETLERİ

A. Yükümlü Grubunun Faaliyet Alanını Düzenleyen Mevzuat

Serbest muhasebeci, serbest muhasebeci mali müşavirler ve yeminli mali müşavirler ile ilgili düzenlemelere;

- 3568 Sayılı Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu,
- Serbest Muhasebeci, Serbest Muhasebeci Mali Müşavir ve Yeminli Mali Müşavirlerin Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik,
- Serbest Muhasebeci, Serbest Muhasebeci Mali Müşavir Ve Yeminli Mali Müşavir Ücretlerinin Esasları Hakkında Yönetmelik,
- Serbest Muhasebecilik, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu Disiplin Yönetmeliği,
- Yeminli Mali Müşavirlerin Tasdik Edecekleri Belgeler, Tasdik Konuları, Tasdike İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliği,
- Serbest Muhasebecilik, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu Gereğince Yapılacak Başvurular Hakkında Yönetmelik,
- Serbest Muhasebeciler, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Ve Yeminli Mali Müşavirlerce Tutulacak Defter Ve Kayıtlar İle Meslek Mensuplarının Bildirim Mecburiyeti Hakkında Yönetmelik,

te yer verilmiştir.

¹ TÜRMOB, Üye İstatistikleri (2020)-www.turmob.org

Ayrıca, 7256 sayılı Kanun ile getirilen Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılmasına ilişkin 2020/1 sayılı İç Genelge ile Serbest Muhasebecilik, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Asgari Ücret Tarifesi de dikkate alınabilecek resmi hukuki metinler arasında yer almaktadır.

B. Yükümlü Grubunun Faaliyetleri

3568 sayılı Serbest Muhasebecilik, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanununun ikinci maddesinde “Mesleğin Konusu” düzenlenmiştir. Maddede belirtilen konular Serbest Muhasebeci, Serbest Muhasebeci Mali Müşavir ve Yeminli Mali Müşavirlerin Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelikte her bir meslek mensubu için ayrı ayrı sıralanmıştır. Yönetmelik uyarınca meslek mensuplarının çalışma konuları aşağıda yer almaktadır.

1. Serbest Muhasebecilerin Çalışma Konuları

5786 sayılı Serbest Muhasebecilik, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunun 19 uncu maddesi ile Serbest Muhasebecilik unvanı 3568 sayılı Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunundan kaldırılmıştır. 5786 sayılı Kanun ile 3568 sayılı Kanuna eklenen geçici 11 inci madde ile Serbest Muhasebecilerin Serbest Muhasebeci Mali Müşavirliğe geçiş ile ilgili düzenlemeler ile geçiş kısıtlarını sağlayamayan Serbest Muhasebecilerin gerçekleştirebilecekleri mesleki faaliyetlere ilişkin düzenlemelere yer verilmiştir.

2. Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlerin Çalışma Konuları

26.07.2008 tarih ve 26948 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 5786 sayılı Kanunla değişik 3568 sayılı Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanununun 2/A maddesinde muhasebecilik ve mali müşavirlik mesleğinin konusu ve tanımına ilişkin kanuni düzenlemelere yer verilmiştir. Mezkûr maddede muhasebecilik ve mali müşavirlik mesleğinin konusuna giren işleri; bir işyerine bağlı olmaksızın yapanlara Serbest Muhasebeci Mali Müşavir denileceğine hükümlenmiştir. Aynı maddede muhasebecilik ve mali müşavirlik mesleğinin konusu ise gerçek ve tüzelkişilere ait teşebbüs ve işletmelerin;

- Genel kabul görmüş muhasebe prensipleri ve ilgili mevzuat hükümleri gereğince, defterlerini tutmak, bilanço kar-zarar tablosu ve beyannameleri ile diğer belgelerini düzenlemek ve benzeri işleri yapmak,

- Muhasebe sistemlerini kurmak, geliştirmek, işletmecilik, muhasebe, finans, mali mevzuat ve bunların uygulamaları ile ilgili işlerini düzenlemek veya bu konularda müşavirlik yapmak,

- Yukarıda yazılı konularda teşebbüs ve işletmelerin belgelerine dayanılarak; inceleme, tahlil, denetim yapmak, mali tablo ve beyannamelerle ilgili konularda yazılı görüş vermek, rapor ve benzerlerini düzenlemek, tahkim, bilirkişilik ve benzeri işleri yapmak, şeklinde tanımlanmıştır.

3. Yeminli Mali Müşavirlerin Çalışma Konuları

26.07.2008 tarih ve 26948 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 5786 sayılı Kanunla değişik 3568 sayılı Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanununun 2/B maddesinde yeminli mali müşavirlik mesleğinin konusu:

- Muhasebe sistemlerini kurmak, geliştirmek, işletmecilik, muhasebe, finans, malî mevzuat ve bunların uygulamaları ile ilgili işlerini düzenlemek veya bu konularda müşavirlik yapmak,
- Yukarıda yazılı konularda, belgelerine dayanılarak, inceleme, tahlil, denetim yapmak, mali tablo ve beyannamelerle ilgili konularda yazılı görüş vermek, rapor ve benzerlerini düzenlemek, tahkim, bilirkişilik ve benzeri işleri yapmak,
- Kanununun 12 nci maddesine göre çıkartılan Yeminli Mali Müşavirlerin Tasdik Edecekleri Belgeler, Tasdik Konuları, Tasdike İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik¹² çerçevesindeki tasdik işlerini yapmak, şeklinde tanımlanmıştır.

Her ne kadar Yönetmelik uyarınca meslek mensuplarının çalışma konuları sıralanmışsa da ilgili mevzuatın öngördüğü işler ile resmi mercilerce belirlenecek işleri yapmak şeklinde geniş bir alan daha oluşturulmuştur. Bu nedenle sadece 3568 ve ilgili mevzuata bakarak meslek mensuplarının çalışma konularının tamamının ortaya konulması mümkün değildir. Meslek mensuplarınca yapılan işlerin neler olduğunun değerlendirilmesinde Serbest Muhasebecilik, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Asgari Ücret Tarifesi de dikkate alınabilecek resmi hukuki metinler arasında yer almaktadır.

Bu kapsamda ölkemizde serbest muhasebeci, serbest muhasebeci mali müşavirler ve yeminli mali müşavirlerin yapabilecekleri işler genel hatlarıyla aşağıdaki gibi sayılmıştır:

- ✓ Defter Tutma
- ✓ Beyanname İşlemleri
- ✓ Kuruluş İşlemleri
- ✓ Değişiklikler (adres değişikliği, şekil değişirme ve birleşme, sermaye artırımını vs.)
- ✓ Diğer İşlemler (barkod izni alınması, işyeri açma izin belgesi, marka tescili vs.)
- ✓ Vergi ve SGK İşlemleri Takibi
- ✓ Uyuşmazlık ve Uzlaşma
- ✓ Danışmanlık Hizmetleri
- ✓ Ortaklık İşlemleri
- ✓ Tasfiye (her hesap dönemi için)
- ✓ Bilirkişilik
- ✓ Hakemlik
- ✓ Fizibilite Raporu hazırlanması
- ✓ İlaç Fiyatları Tespit ve Değerlendirilmesi
- ✓ Dernek, Tesis, Vakıf ve Benzeri Kurumların Hesaplarının Denetimi
- ✓ SPK ve Diğer Kuruluşlarca Yaptırılacak Muhasebe Denetim İşlemleri
- ✓ Kredilere İlişkin Tespit İşlemleri
- ✓ SGK İlişiksizlik Belgesi İçin Yapılan İnceleme

Ayrıca meslek mensuplarının faaliyet alanlarının belirlenmesinde dikkate alınması gereken diğer bir unsur, yapmaları yasaklanan işlerdir. Yasaklanan işler 3568 sayılı Kanun'un "Yasaklar" başlıklı 45. maddesinde sayılmıştır. Söz konusu maddeye göre;

- Serbest muhasebeci mali müşavirler bu unvanlarla, yeminli mali müşavirler ise bu unvan ve tasdik yetkisiyle; 2 nci maddede yazılı işlerin yürütölmesi amacıyla gerçek ve tüzel kişilere tabi ve onların işyerlerine bağlı olarak hizmet akdi ile çalışamazlar, ticari faaliyette bulunamazlar, meslekle ve meslek onuru ile bağdaşmayan işlerle uğraşamazlar.

- Yeminli mali müşavirler, eşi (boşanmış dahi olsa) usul ve furuundan biri ve 3 üncü dereceye kadar (bu derece dahil) kan ve sıhri hısımlarının veya bunların ortak oldukları firmaların işlerine bakamazlar, yukarıda sayılan yakınlıktaki akrabaları olan serbest muhasebeci mali müşavirlerin baktığı işleri tasdik edemezler.
- Hayri ve ilmi kuruluşlar, 233 sayılı Kamu İktisadi Teşebbüsleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname kapsamındaki iktisadi devlet teşekkülleri, kamu iktisadi kuruluşları ve bunların müesseseleri, bağlı ortaklıkları ve iştirakleri, kamu idarelerinin doğrudan ya da dolaylı hissedarı olduğu kurumlar ile Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonunun yönetimindeki kurumların bu Kanun kapsamındaki faaliyetlerini yürütmemeleri şartıyla, bu kurum ve kuruluşların yönetim kurulu başkanlığı, üyeliği, denetçiliği görevleri ile bilirkişilik ve tasfiye memurluğu meslekle bağdaşmayan işler sayılmaz.
- Birden çok meslek mensubu çalışmalarını; serbest muhasebeci mali müşavirlik veya yeminli mali müşavirlik ortaklık bürosu veya şirket şeklinde birleştirebilirler. Bu bürolarda yapılan faaliyetler ticari faaliyet sayılmaz. Şirket şeklinde çalışılması halinde, yapılan işlerden doğacak cezai sorumluluk işi yapan meslek mensubuna aittir.
- Meslek mensupları, iş elde etmek için reklâm sayılabilecek faaliyetlerde bulunamazlar. Tabela veya basılı kağıtlarında ruhsatname ile belirlenen mesleki unvanları dışında başka sıfat kullanamazlar.
- 23.06.1965 tarihli ve 634 sayılı Kat Mülkiyeti Kanununa göre ana gayrimenkulün mesken olarak gösterilen bağımsız bölümlerinde kat maliklerinin izni ve benzeri şartlar aranmaksızın serbest muhasebeci mali müşavirlik veya yeminli mali müşavirlik faaliyetlerinde bulunulabilir. Bu konuda, yönetim planındaki aksine hükümler uygulanmaz.

III. YÜKÜMLÜ GRUBUNUN FATF TAVSİYELERİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Son olarak Şubat 2012 yılında revize edilen FATF 40 Tavsiye Kararlarının ekinde yer alan terimler sözlüğü bölümünde “finansal olmayan iş ve meslekler” şu şekilde sayılmaktadır;

- a. Kumarhaneler (internet kumarhaneleri dahil),
- b. Emlakçılar,
- c. Kıymetli maden tacirleri,
- d. Kıymetli taş tacirleri,
- e. Avukatlar, noterler, diğer bağımsız hukuk işleri ile uğraşanlar ve muhasebeciler -ki bu sadece danışmanlar, ortaklar ya da mesleki kuruluşlar dâhilinde istihdam edilen meslek sahiplerini ifade etmektedir. Bunlar diğer tip işlerde ya da karapara aklamayla mücadele önlemlerine hali hazırda tabi olabilecek devlet kurumlarında çalışan kişileri kastetmemektedir.
- f. Trustlar ve şirket hizmeti sağlayanlar bu tavsiyeler gereğince başka bir yerde kapsama alınmayan tüm kişi ve meslekleri belirtmektedir ve finansal olmayan iş ve meslek olarak nitelendirilmektedir.

Görüldüğü üzere muhasebeciler, FATF tarafından (e) bendinde finansal olmayan iş ve mesleklerden biri olarak tanımlanmakta olup; bu kapsamda 40 Tavsiye Kararlarında finansal olmayan kuruluşlara ilişkin düzenlemelere de dahil olmaktadır.

FATF Tavsiye Kararlarının daha iyi anlaşılması açısından, Tavsiye Kararları, Açıklayıcı Notlar ve Şubat 2012 tarihiyle güncellenen Metodoloji ile birlikte okunarak değerlendirilmelidir. Bu

kapsamda 40 Tavsiyenin “**D. ÖNLEYİCİ TEDBİRLER**” bölümünde yer alan “Finansal Olmayan Belirli İş ve Meslekler (FOBİM)” ana başlıklı “FOBİM: Müşterinin Tanınması” olan 22 nci tavsiyesi (eski 12 nci tavsiye), “FOBİM: Diğer Tedbirler” olan 23 üncü tavsiyesi (eski 16 ncı tavsiye) ile “ F. YETKİLİ MAKAMLARIN YETKİ VE SORUMLUKLARI VE DİĞER KURUMSAL TEDBİRLER” bölümünde yer alan “Düzenleme ve Denetim” ana başlıklı “FOBİM’in Düzenlenmesi ve Denetlenmesi” olan 28 inci tavsiyesi (eski 24 üncü tavsiye) finansal olmayan iş ve mesleklere yöneliktir. Ayrıca “A. KARAPARA AKLAMA VE TERÖRÜN FİNANSMANI İLE MÜCADELE POLİTİKALARI VE KOORDİNASYON” başlıklı bölümde 1. Tavsiye olarak belirtilen “Risklerin Değerlendirilmesi ve Risk Bazlı Yaklaşımın Uygulanması” nda da; “*ülkeler, finansal kuruluşları ve finansal olmayan belirli iş ve meslekleri (FOBİM), karapara aklama ve terörün finansmanı risklerini tespit etmeye, değerlendirmeye ve bunları azaltmak için gerekli tedbirleri almaya mecbur kılmalıdır.*” düzenlemesine yer verilerek bu kapsamda finansal olmayan iş ve mesleklere verilen önem gösterilmektedir.

Kısacası FOBİM’lere ilişkin düzenlemeler, revize edilen 40 Tavsiye Kararlarının 22 nci, 23 üncü ve 28 nci tavsiyelerinde açıklanmıştır. FATF tarafından finansal olmayan belirli iş ve mesleklere yönelik yapılan düzenlemelerde muhasebecilere bizzat değinilmiştir. Buna göre 22, 23 ve 28 inci Tavsiyelere muhasebeciler açısından detaylı olarak bakarsak:

Finansal olmayan belirli iş ve meslekler (FOBİM): Müşterinin Tanınması başlıklı 22. Tavsiye’nin (d) maddesine göre muhasebeciler, müşterileri için;

- gayrimenkul alım satımı,
- müşterinin para, menkul kıymet veya diğer varlıklarının yönetilmesi,
- banka, mevduat veya menkul kıymet hesaplarının yönetilmesi,
- şirketlerin kurulması, faaliyette bulunması veya yönetimi için katkıların organize edilmesi,
- tüzel kişi veya yasal oluşumların kurulması, faaliyette bulunması veya yönetimi ile işletmelerin alım satımı,

faaliyetlerle ilgili işlem yapmaya hazırlandıklarında veya işlem yaptıklarında, FATF’in;

- 10. Tavsiye: Müşterinin Tanınması
- 11. Tavsiye: Kayıt Tutma
- 12. Tavsiye: Siyasi Nüfuz Sahibi Kişiler
- 15. Tavsiye: Yeni Teknolojiler
- 17. Tavsiye: Üçüncü Taraflara Güven

Tavsiyeleri olarak belirtilen müşterinin tanınması ve kayıt tutma yükümlülüklerini uygulamalıdır.

Finansal olmayan belirli iş ve meslekler (FOBİM): Diğer Tedbirler başlıklı 23. Tavsiye’nin (a) maddesine göre;

- 18. Tavsiye: İç Kontroller ve Yurt Dışı Şube ve Bağlı Kuruluşlar
- 19. Tavsiye: Yüksek Riskli Ülkeler
- 20. Tavsiye: Şüpheli İşlem Bildirimi
- 21. Tavsiye: Bilgi Sızdırma ve Gizlilik

koşullarında, Tavsiyelerde belirtilen yükümlülükler, tüm finansal olmayan belirli iş ve mesleklere uygulanır. Buna göre muhasebeciler; müşterileri adına veya onlar için 22.Tavsiyenin (d)² maddesinde belirtilen faaliyetlerle ilgili bir finansal işlemle iştigal

---

² Müşteriler için;
-gayrimenkul alım satımı,

ettiklerinde, şüpheli işlemleri bildirmeye zorunlu tutulmalıdır. Ülkeler, denetim de dahil olmak üzere muhasebecilerin diğer mesleki faaliyetlerinin bildirim yükümlülüğü kapsamına alınmasına kuvvetle teşvik edilir. Ayrıca muhasebeciler tarafından elde edilen bilgilerin, onların mesleki gizlilik ya da yasal mesleki ayrıcalığa tabi oldukları durumlarda edindikleri bilgiler kapsamında olması halinde, söz konusu kişilerin şüpheli işlem bildiriminde bulunma zorunluluğu bulunmamaktadır.

Finansal olmayan belirli iş ve meslekler (FOBİM)'in Düzenlenmesi ve Denetlenmesi başlıklı 28. Tavsiye'nin (b) maddesine göre; Finansal olmayan belirli iş ve meslekler, belirtilen şekilde düzenleme ve denetleme tedbirlerine tabi olmalıdır. Buna göre ülkeler, diğer FOBİM kategorilerinin karapara aklama ve terörün finansmanı ile mücadele yükümlülüklerine uyumunun izlenmesi ve bu uyumun temin edilmesine yönelik etkili sistemlere tabi olmasını sağlamalıdır. Bu husus, risk duyarlı bir temelde gerçekleştirilmelidir. Bu, (a) bir denetleyici veya (b) üyelerinin karapara aklama ve terörün finansmanı ile mücadele yükümlülüklerini yerine getirmesini sağlayabilmesi durumunda, uygun bir öz-düzenleyici kuruluş (*self regulatory body*) tarafından yapılabilir. Söz konusu denetleyici veya öz-düzenleyici kuruluş ayrıca (a) suçluların veya onların suç ortaklarının mesleki olarak akredite olmalarını, önemli bir hisseye veya kontrol hissesine sahip olmalarını veya bu hisselerin gerçek faydalanıcıları olmalarını ya da yönetim fonksiyonuna sahip olmalarını engellemek için örneğin uygunluk ve yerindelik testi (*fit and proper test*) ile kişileri değerlendirme yoluyla gerekli tedbirleri almalı ve (b) 35. Tavsiyeye uygun olarak karapara aklama ve terörün finansmanı ile mücadele düzenlemelerine aykırılık durumunda uygulanabilecek etkili, orantılı ve caydırıcı yaptırımlara sahip olmalıdır.

Açıklayıcı notlara bakıldığında,

- Denetçi ya da öz düzenleyici kuruluş, aklama ve TF ile mücadele için kaynaklarını kendi risk anlayışına tahsis etmelidir.
- Ülke ve FOBİM'den kaynaklanan (FOBİM türü, müşterileri, ürünleri) riskler değerlendirilmelidir.
- Aklama ve TF ile mücadele için iç kontrol politikaları ve iç süreçlerin yeterliliğini değerlendiren denetçi ya da öz düzenleyici kuruluşlar FOBİM'in aklama – TF risk profilini göz önünde bulundurmalıdır.
- Denetçi ya da öz düzenleyici kuruluş görevini ifa ederken yeterli teknik, beşeri, finansal kaynağa sahip olmalı, yüksek nitelikte mesleki standarda sahip personel ile çalışmalıdır.

Genel olarak baktığımızda da yukarıda belirtilen bütün işlemlerin Yasal Oluşumlarda Şeffaflık ve Gerçek Faydalanıcılık (25. Tavsiye) temel alınarak yapılması gerekmektedir.

IV. YÜKÜMLÜ GRUBU FAALİYETLERİNİN 5549 SAYILI KANUN VE İLGİLİ MEVZUAT KARŞISINDAKİ DURUMU

5549 sayılı Kanun ve ilgili mevzuat kapsamında yükümlü bir işverene bağlı olmadan mesleki faaliyette bulunan Serbest Muhasebeci Mali Müşavirdir. Şirket veya ortaklık bürosu şeklinde

---

-müşterinin para, menkul kıymet veya diğer varlıklarının yönetilmesi,

-banka, mevduat veya menkul kıymet hesaplarının yönetilmesi,

-şirketlerin kurulması, faaliyette bulunması veya yönetimi için katkıların organize edilmesi,

-tüzel kişi veya yasal oluşumların kurulması, faaliyette bulunması veya yönetimi ile işletmelerin alım satımı, faaliyetleri.

gerçekleştirilen serbest muhasebeci mali müşavirlik faaliyetlerinde yükümlü Serbest Muhasebeci Mali Müşavirin tespiti önem arz etmektedir. Mesleki faaliyetin özellikle şirket veya ortaklık bürosu şeklinde gerçekleştirildiği hallerde iş ilişkisi tesis eden, mesleki hizmet sözleşmesini imzalayan, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler yükümlü olacaklardır. *Yani, bir işverene bağlı olmaksızın çalışan Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler açısından meslek mensubu ortak yükümlü iken mesleki faaliyetin şirket veya ortaklık bürosu şeklinde ifa edilmesi halinde şirket veya ortaklık bürosu veya bunların temsilcileri yükümlü olarak değerlendirilmemektedir.* Yeminli mali müşavirler açısından ise, şirket veya ortaklık bürosu şeklinde gerçekleştirilen yeminli mali müşavirlik faaliyetlerinde yükümlü Yeminli Mali Müşavirin tespiti önem arz etmektedir. Mesleki faaliyetin özellikle şirket veya ortaklık bürosu şeklinde gerçekleştirildiği hallerde iş ilişkisi tesis eden, mesleki hizmet sözleşmesini imzalayan, Yeminli Mali Müşavirler yükümlü olacaklardır. *Yani, bir işverene bağlı olmaksızın çalışan Yeminli Mali Müşavirler açısından meslek mensubu ortak yükümlü iken mesleki faaliyetin şirket veya ortaklık bürosu şeklinde ifa edilmesi halinde şirket veya ortaklık bürosu veya bunların temsilcileri yükümlü olarak değerlendirilmemektedir.*

5549 sayılı Kanun ve ilgili mevzuat değerlendirildiğinde Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirlerin;

- müşterinin tanınması kapsamında kimlik tespiti,
  - şüpheli işlem bildirimini,
  - şüpheli işlem bildiriminde bulunulduğunu açıklamama,
  - bilgi ve belge verme ile
  - muhafaza ve ibraz
- yükümlülüğü bulunmaktadır.

Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlerin ve Yeminli Mali Müşavirlerin 5549 sayılı Kanun kapsamında kimlik tespiti ve şüpheli işlem bildirimini yükümlülükleri T.C. Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulunun 11.02.2015 tarih ve 2015/330 numaralı kararının TÜRMOB'a tebliğ edildiği 09.10.2015 tarihten itibaren başlamaktadır.

A. Kimlik Tespiti Yükümlülüğü

Genel olarak bakıldığında,

Serbest Muhasebeci Mali Müşavir ve Yeminli Mali Müşavirlerin Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmeliğin 24 üncü maddesi ile meslek mensubu ile iş sahibinin, mesleki konularda yapılacak işler için sözleşme yapabilecekleri, süreklilik arz eden müşavirlik hizmetinde, inceleme, tahlil ve denetim yapmak ve bunlarla ilgili rapor ve benzerlerini düzenlemek ile Yeminli Mali Müşavirlerin tasdik işlemleri gibi çalışma konularında sözleşme yapmasını zorunlu kılmıştır.

Buna göre; bir işverene bağlı olmaksızın çalışan meslek mensuplarının³;

- 09.10.2015 tarihinden itibaren süreklilik arz eden müşavirlik hizmetinde, inceleme, tahlil ve denetim yapmak ve bunlarla ilgili rapor ve benzerlerini düzenlemek ile Yeminli Mali Müşavirlerin tasdik işlemleri gibi çalışma konularında mesleki hizmet sözleşmesi düzenlemeden önce,

- 09.10.2015 tarihinden önce süreklilik arz eden müşavirlik hizmetinde, inceleme, tahlil ve denetim yapmak ve bunlarla ilgili rapor ve benzerlerini düzenlemek ile Yeminli Mali Müşavirlerin tasdik işlemleri gibi çalışma konularında düzenlenen mesleki hizmet sözleşmeleri nedeniyle 09.10.2015 tarihinden itibaren sunulacak ilk işlemde önce,

- İnceleme takibi, uzlaşma, vergi dava takibi, mali danışmanlık, vergi danışmanlığı gibi çalışma konularında iş ilişkisinin amacı ve mahiyeti göz önüne alınarak söz konusu çalışma konularının içerdiği parasal tutarların 20.000 TL veya üzerinde olması halinde iş ilişkisi tesis edilmeden önce,

kimlik tespiti yapılması gerekmektedir.

Tedbirler Yönetmeliğindeki düzenlemelerden hareketle Meslek Mensuplarının yapacakları kimlik tespitine ilişkin süreç:

- **İş sahibinin kimliğine** (imza dahil), adresine, diğer iletişim araçlarına (telefon, faks, e-posta) ilişkin bilgiler ile meslek bilgilerini almak,

- Kimliğe ilişkin alınan bilgilerden Tedbirler Yönetmeliğinde belirtilenlerin doğruluğunu mezkûr **Yönetmelikte sayılan belgeler ile teyit etmek,**

- Yetkililerce istenildiğinde sunulmak üzere teyide esas kimlik belgelerinin okunabilir fotokopisi veya elektronik ortama aktarılan görüntüsünü almak yahut kimlik bilgileri ile adrese ilişkin belgeye ait ayırt edici bilgileri kaydetmek

şeklinde üç aşamaya ayrılabilir

Serbest muhasebeci, serbest muhasebeci mali müşavir ve yeminli mali müşavirlere ilişkin ücret tarifesine göre meslek mensuplarının yapmış olduğu defter tutma, beyanname verme, kuruluş

³ TÜRMOB Yayınları-Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlerin 5549 Sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun Kapsamındaki Yükümlülükleri-Şubat 2017

işlemleri, danışmanlık işlemleri gibi iş ve işlemlerin öncelikle sürekli iş ilişkisi kapsamında değerlendirilip değerlendirilemeyeceğine bakmak gerekmektedir.

Bilindiği üzere Tedbirler Yönetmeliği'nde sürekli iş ilişkisi; “yükümlü ile müşteri arasında hesap açılması, kredi veya kredi kartı verilmesi, kiralık kasa, finansman, faktoring, finansal kiralama gibi hizmetler nedeniyle kurulan, niteliği itibarıyla devamlılık unsuru taşıyan iş ilişkisi” olarak tanımlanmış olup; anılan Yönetmeliğe göre yükümlülerce sürekli iş ilişkisi kapsamında tutar gözetmeksizin kimlik tespiti yapılması gerektiği belirtilmiştir. Her ne kadar serbest muhasebeci, serbest muhasebeci mali müşavir ve yeminli mali müşavirlerin iş ve işlemlerine ilişkin sürekli iş ilişkisi tanımında açık bir atıf yapılmasa da Tedbirler Yönetmeliğinde “niteliği itibarıyla devamlılık unsuru taşıyan iş ilişkisi” de sürekli iş ilişkisi olarak kabul edilmektedir.

Serbest Muhasebeci, Serbest Muhasebeci Mali Müşavir ve Yeminli Mali Müşavirlerin Çalışma Usul ve Esasları Hakkındaki Yönetmeliğin in 24 üncü maddesi kapsamında; yükümlü grubunun defter tutarken, süreklilik arz eden müşavirlik hizmetinde bulunurken, inceleme, tahlil ve denetim yaparken ve bunlarla ilgili rapor ve benzerlerini düzenlerken, yeminli mali müşavirlerin tasdik işlemleri yaparken tarafların sözleşme yapma zorunluluğunun bulunduğu hüküm altına alınmıştır. Bu kapsamda sözleşme ile mükellef ve meslek mensubu arasında kurulan iş ilişkisi, sürekli iş ilişkisi niteliği kazanmaktadır.

340 Sıra No.lu Vergi Usul Kanunu (VUK) Genel Tebliği ile yetki verilmiş Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlerin hizmet sözleşmesi imzaladıkları müşterilerine ait beyannameleri elektronik ortamda gönderebilmeleri için müşterileriyle Elektronik Beyanname Aracılık ve Sorumluluk Sözleşmesi düzenleyecekleri, münferit talepte bulunan müşteriler ile Elektronik Beyanname Aracılık Sözleşmesi düzenleyecekleri belirtilmiştir. Elektronik Beyanname Aracılık ve Sorumluluk Sözleşmesi VUK'un mükerrer 227 inci maddesine istinaden çeşitli beyannameleri tanzim etmek ve ilgili işletmenin muhasebe kayıtlarını tutmak amacıyla düzenlenen sözleşmelerdir. Elektronik Beyanname Aracılık ve Sorumluluk Sözleşmeleri uygulamada aracılık ve mali sorumluluk sözleşmesi olarak adlandırılmaktadır. VUK'un mükerrer 227 inci maddesine göre beyannameyi imzalayan meslek mensupları, imzaladıkları beyannamelerde yer alan bilgilerin defter kayıtlarına ve bu kayıtların dayanağını teşkil eden belgelere uygun olmamasından dolayı ortaya çıkan vergi ziyaına bağlı olarak salınacak vergi, ceza, gecikme faizlerinden müşterisiyle birlikte müştereken ve müteselsilen sorumlu tutulurlar.

5549 sayılı Kanun uygulamasında niteliği itibarıyla devamlılık unsuru taşıyan iş ilişkileri sürekli iş ilişkisi olarak kabul edilmektedir. Bu nedenle; meslek mensupları ile müşteri arasında yıl genelinde birden fazla elektronik beyanname aracılık sözleşmesi imzalanmasını gerektirecek bir iş ilişkisi söz konusu ise bahse konu iş ilişkisi sürekli iş ilişkisi olarak sayılmaktadır.⁴

Serbest Muhasebeci, Serbest Muhasebeci Mali Müşavir ve Yeminli Mali Müşavirlerin Çalışma Usul ve Esasları Hakkındaki Yönetmeliğin 25 inci maddesinde de sözleşmede bulunması gereken asgari bilgiler düzenlenmiştir. Buna göre sözleşmede; tarafların açık adresleri, vergi daireleri ve vergi daireleri sicil numaraları, yapılacak işlerin amacı, kapsamı, tarafların karşılıklı sorumluluk ve yükümlülükleri, ücret tutarı ve ödeme şekli, sözleşme yeri, tarihi ve süresi gibi hususların bulunması gerektiği belirtilmiştir.

⁴ TÜRMOB Yayınları-Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlerin 5549 Sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun Kapsamındaki Yükümlülükleri-Şubat 2017

09.01.2008 tarih ve 26751 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan **Tedbirler Yönetmeliğinin** müşterinin tanınmasına ilişkin esaslar başlıklı bölümünde ise kimlik tespiti için hangi bilgilerin gerekli olduğu düzenlenmiştir. Buna göre Tedbirler Yönetmeliğinin 6 ncı maddesinde gerçek kişilerde kimlik tespiti için; ilgilinin adı, soyadı, doğum yeri ve tarihi, uyruğu, kimlik belgesinin türü ve numarası, adresi ve imza örneği, varsa telefon numarası, faks numarası, elektronik posta adresi, iş ve mesleğine ilişkin bilgiler ile Türk vatandaşları için bu bilgilere ilave olarak anne, baba adı ve T.C. kimlik numarası alınmakta olup; ilgilinin adı, soyadı, doğum yeri ve tarihi, anne ve baba adı, uyruğu ve kimlik belgesinin türü ve numarasına ilişkin bilgilerin doğruluğu; Türk uyruklular için T.C. nüfus cüzdanı, T.C. sürücü belgesi veya pasaport, Türk uyruklu olmayanlar için pasaport, ikamet belgesi veya Bakanlıkça uygun görülen kimlik belgesi üzerinden teyit edilmektedir. Yetkililerce istenildiğinde sunulmak üzere teyide esas kimlik belgelerinin asıllarının veya noterce onaylanmış suretlerinin ibrazı sonrası okunabilir fotokopisi veya elektronik görüntüsünün alınması yahut kimliğe ilişkin bilgilerin kaydedilmesi gerekmektedir.

Serbest Muhasebeci Mali Müşavir ve Yeminli Mali Müşavirlerin Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmeliğin 20 nci maddesinde meslek mensuplarının, hizmet verdikleri müşterilerle düzenleyecekleri sözleşmelerin bilgilerini, TÜRMOB'un belirleyeceği usul ve esaslar çerçevesinde bağlı oldukları odalara iletmek zorunda oldukları, 23 üncü maddesinde ise meslek mensubunun, gerek duyması halinde, kendisine gelen müşterinin kim olduğunu önceki meslek mensubundan sorup öğrenerek, gerekli görüşmeleri yaptıktan sonra işi kabul edeceği hükümlenmiştir. Söz konusu yönetmeliğin 23 üncü maddesi dikkate alındığında işin kabulü açısından iş sahibinin tanınmasının önemi ön planda tutulmaktadır. Bu husus 5549 sayılı Kanun kapsamında müşterinin tanınması ilkesi ile uyumludur.

Tedbirler Yönetmeliğinin 5 inci maddesinde; *“İşlem tutarı ya da birbiriyle bağlantılı birden fazla işlemin toplam tutarı 20.000 TL veya üzerinde olduğunda”* kimlik tespitinin yapılması gerektiği ifade edilmektedir. Ancak serbest muhasebeci, serbest muhasebeci mali müşavir ve yeminli mali müşavirler için sözleşme düzenleme zorunluluğu olmayan yani süreklilik unsuru taşımayan işlemlerde, *“işlem tutarı”* ifadesinin ne anlama geleceği tartışılabilir. Bahsi geçen işlem tutarı, meslek mensuplarının *“Serbest Muhasebecilik, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Asgari Ücret Tarifesi”*nde her bir işlem için belirlenen ücret tutarı mıdır?

Kanımızca Serbest Muhasebecilik, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Asgari Ücret Tarifesi”nde her bir işlem için belirlenen ücret tutarları, Tedbirler Yönetmeliğinde ifade edilen *“işlem tutarı”* olarak kabul edilmemelidir. Örneğin; 2013 yılı ücret tarifesine göre herhangi bir serbest muhasebeci mali müşavir tarafından I.grup bir ilde bir anonim şirket kuruluş işlemi gerçekleştirilmesi 868.- Türk Lirasıdır. Ancak Türk Ticaret Kanunu'nun (TTK) 332. maddesine göre anonim şirket kurabilmek için şirketin esas sermayenin 50.000 (ellibin) TL'den az olamayacağı hüküm altına alınmıştır. Yani Türk Ticaret Kanunu'na göre bir anonim şirket kurmak için en az 50.000 TL sermaye gerekmekte olup bu tutar Tedbirler Yönetmeliğinde belirtilen kimlik tespiti tutarı olan 20.000TL'nin üzerindedir. Eğer Tedbirler Yönetmeliğinde ifade edilen *“işlem tutarı”*, Serbest Muhasebecilik, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Asgari Ücret Tarifesi”nde her bir işlem için belirlenen ücret tutarı olarak kabul edilirse, SMMM'ler tarafından anonim şirketi kuruluş işlemi için mükelleflerinden alacakları bedel 868 TL olduğu için (20.000 TL'nin altında olduğu için) kimlik tespiti yükümlülüğü doğmayacaktır. Ama eğer Tedbirler Yönetmeliğinde ifade edilen *“işlem tutarı”*, ücret tarifesinde her bir işlem için belirlenen ücret tutarı olarak değil de kurulan şirketin sermaye tutarı olarak kabul edilirse, anonim şirket kuruluş bedeli en az

50.000 TL olduğu için (20.000 TL'nin üzerinde olduğundan) kimlik tespiti yükümlülüğü doğacaktır.

Ayrıca kanımızca Kanun koyucu; bir varlık, hak veya alacak gibi değerler üzerinde hizmet verildiği durumlarda kimlik tespitinin yapılmasını istemektedir. Bu bağlamda maddi bir değer içermeyen işlemlerde kimlik tespitinden söz etmek olası değildir.

B. Şüpheli İşlem Bildirim Yükümlülüğü

Tedbirler Yönetmeliğinin 27 nci maddesinin (2) numaralı fıkrasına göre; şüpheli işlem bildiri-

mi;

Gerçek kişi yükümlünün bizzat kendisi,

Tüzel kişi yükümlünün kanuni temsilcileri,

Tüzel kişiliği bulunmayan yükümlülerde yöneticiler veya bunlar tarafından yetkili kılınanlar,

Uyum görevlisi atanan yükümlülerde ise bu görevliler,

tarafından yerine getirilir.

Daha öncede bahsedildiği üzere, meslek mensupları açısından yükümlü tespiti yapılırken, mesleki hizmet sözleşmesinin hangi meslek mensubu tarafından düzenlendiğine/imzalandığına bakılmaktadır.

Bu nedenle şirket veya ortaklık bürosu şeklinde ifa edilen mesleki hizmetler nedeniyle şüpheli işlem bildirimini gerektiren bilgi, şüphe veya şüpheyi gerektiren makul sebebin varlığı halinde şüpheli işlem bildirimini şirket veya ortaklık bürosu tarafından değil, iş ilişkini tesis eden meslek mensubu olan yükümlü serbest Muhasebeci Mali müşavir veya Yeminli Mali Müşavir tarafından yapılacaktır.

Şüpheli İşlem Tipleri MASAK tarafından;

Genel mahiyette şüpheli işlem tipleri,

Sektörel mahiyette şüpheli işlem tipleri ve

Terörün finansmanı ile bağlantılı şüpheli işlem tipleri

olmak üzere üç başlık halinde sayılmıştır.

13 Sıra No.lu Mali Suçları Araştırma Kurulu Genel Tebliğinin 8 inci maddesinin (2) numaralı fıkrasında sektörel mahiyette şüpheli işlem tipleri belirlenmemiş yükümlü gruplarında, genel mahiyette şüpheli işlem tipleri ile terörün finansmanı ile bağlantılı şüpheli işlem tiplerinin esas alınacağı belirtilmiştir. (13 sıra no.lu MASAK Genel Tebliği kapsamında, Sektörel ŞİB rehberleri ve ŞİB tipleri MASAK İnternet sitesinde yer almaktadır.)

MASAK Başkanlığınca yayımlanan şüpheli işlem bildirim rehberleri ekinde yer verilen şüpheli işlem tipleri incelendiğinde sektörel mahiyette şüpheli işlem tipleri kapsamında finansal kurumlarının yer aldığı görülmektedir. 13 Sıra No.lu Mali Suçları Araştırma Kurulu Genel Tebliği hükümleri dikkate alındığında Meslek Mensupları genel mahiyette şüpheli işlem tipleri ve terörün finansmanı ile bağlantılı şüpheli işlem tiplerini esas alarak şüpheli işlem bildiriminde bulunacaklardır.

13 Sıra No.lu Mali Suçları Araştırma Kurulu Genel Tebliğinin 8 inci maddesinin 4 numaralı fıkrasına göre; işlemlerin şüpheli işlem tiplerine uygunluğu değerlendirilirken Tedbirler Yönetmeliğinde yer alan müşterinin tanınmasına ilişkin esaslar göz önünde bulundurulmalı ve

değerlendirme müşteri ve işlem bazında yapılmalıdır. Bu kapsamda, yapılmak istenen işlemle ilgili olarak; müşteri profili, müşterinin faaliyet alanı, müşterinin faaliyet hacmi, işlemin niteliği ile müşterinin bilinen faaliyetleri kapsamında veya işlemin müşterinin faaliyeti ile orantılı olup olmadığı veya işlemin kimlere menfaat sağladığı, sektörün özellikleri ve daha önceki tecrübeler gibi hususlar dikkate alınmalıdır. Yapılmak istenen işlemin uluslararası niteliğinin bulunması durumunda ise bu işlemin müşterinin işinin bir parçası olup olmadığına özel dikkat gösterilmelidir. Tedbirler Yönetmeliğinin 28 inci maddesinin (1) numaralı fıkrasında, şüpheli bir işlemle karşılaşan yükümlülerin, işlem hakkında yetki ve imkanları ölçüsünde araştırma yaptıktan sonra, elde ettikleri bilgi ve bulgular çerçevesinde ŞİB formu düzenleyerek MASAK Başkanlığına şüpheli işlem bildiriminde bulunmaları gerektiği belirtilmiştir. Tedbirler Yönetmeliğinin 28 inci maddesinin (2) numaralı fıkrasında ise şüpheli işlemlerin, işleme ilişkin şüphenin olduğu tarihten itibaren en geç on (10) iş günü içinde, gecikmesinde sakınca bulunan hallerde ise derhal MASAK Başkanlığına bildirileceği hüküm altına alınmıştır. Son olarak, Tedbirler Yönetmeliğinin 28 inci maddesinin (3) numaralı fıkrasına göre; bildirimde bulunulan işlemle ilgili olarak daha sonra yeni bilgi ve bulgular elde edildiği takdirde, yeni bir ŞİB formu düzenlenerek, düzenlenen ŞİB formunun önceki bildirimdeki eki olduğu belirtilerek gecikmeksizin MASAK Başkanlığına gönderilmesi gerekmektedir. Bildirim sürecinde, işlemin niteliği veya müşteri profiliyle ilgili ayrıntılı araştırma yapılması gerekebilir. Yetki ve imkanlar ölçüsünde yapılacak bu araştırmanın amacı, şüpheyi destekleyecek ek bulguların olup olmadığını tespit etmektir. Araştırmalar yapılırken müşterinin, hakkında bildirimde bulunulacağını algılamasına neden olacak tutum ve davranışlardan kaçınılması gerekir.

MASAK nezdinde yapılan araştırmada, SMM/YMM lerin şüpheli işlem bildirimine gerekli özeni göstermedikleri, 2017 yılında 14, 2018 ve 2019 yılında 1'er adet şüpheli işlem bildiriminde buldukları görülmüştür.

Meslek mensupları ile yapılan toplantılarda, Başkanlığımıza şüpheli işlem kapsamında bildirim yapmalarının kendi mevzuatları gereğince sırrın ifşası sayılacağı ifade edilmiştir. Ancak 3568 sayılı Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanununun “Meslek sırları” başlıklı 43. maddesinde; “Meslek mensupları ve bunların yanlarında çalışanlar, işleri dolayısıyla öğrendikleri bilgi ve sırları ifşa edemezler, çeşitli kanunlarla muhbirlerle tanınan hak ve menfaatlardan faydalanamazlar. Ancak, suç teşkil eden hallerin yetkili mercilere duyurulması mecburidir. Adli veya idari her türlü inceleme veya soruşturma birinci fıkra hükmünün dışındadır. Tanıklık, sırrın ifşası sayılmaz. Yukarıdaki hükümler oda ve birlik personeli hakkında da uygulanır.” hükmü düzenlenmektedir.

Aynı şekilde Serbest Muhasebeci, Serbest Muhasebeci Mali Müşavir ve Yeminli Mali Müşavirlerin Çalışma Usul ve Esasları Hakkındaki Yönetmeliğin 7 nci maddesinde de “sır saklama” hükümleri düzenlenmiştir. Buna göre; “meslek mensupları ve bunların yanlarında çalışanlar, mesleki faaliyetleri dolayısıyla öğrendikleri bilgi ve sırları mesleki faaliyetlerine son verseler bile ifşa edemezler, çeşitli kanunlarla muhbirlerle tanınan hak ve menfaatlardan faydalanamazlar. Ancak adli yargıya göre, suç teşkil eden hallerin yetkili mercilere duyurulması mecburidir. Adli veya idari her türlü inceleme veya soruşturma birinci fıkra hükmünün dışında olup; tanıklık sırrın ifşası sayılmamaktadır.” denilmektedir.

Söz konusu Kanun ve Yönetmelik maddelerinden de anlaşılacağı üzere meslek mensuplarının suç teşkil eden hallerde bu durumu yetkili mercilere duyurması sırrın ifşası kapsamında değildir. Bu sebeple serbest muhasebeci mali müşavirler ve yeminli mali müşavirler aklamaya ya da terörün finanse edildiğine dair herhangi bir suç tespit ettiklerinde bu durumu yetkili merci olan MASAK'a bildirmelidirler. Ayrıca; 5549 sayılı Kanunun 10 uncu maddesinin (1) numaralı fıkrası ile mezkûr Kanun gereğince yükümlülüklerini yerine getiren gerçek ve tüzel kişilerin

hiçbir şekilde hukuki ve cezai bakımdan sorumlu tutulmayacağı, (2) numaralı fıkrası ile özel kanunlarda hüküm bulursa dahi şüpheli işlem bildiriminde bulunanlara dair, mahkeme dışında, üçüncü kişi, kurum ve kuruluşlara bilgi verilemeyeceği, bu kişilerin kimliklerinin saklı tutulması ve güvenliklerinin sağlanması için mahkemece gerekli önlemlerin alınacağı hüküm altına alınmıştır.

C. Diğer Yükümlülükler

Yükümlüler, 5549 sayılı Kanunun 7 nci maddesinin (1) numaralı fıkrası gereğince; MASAK Başkanlığı ve denetim elemanları tarafından istenilecek her türlü bilgi, belge ve bunlara ilişkin her türlü ortamdaki kayıtları, bu kayıtlara erişimi sağlamak veya okunabilir hale getirmek için gerekli tüm bilgi ve şifreleri tam ve doğru olarak vermek ve gerekli kolaylığı sağlamakla yükümlüdür. Bilgi ve belge verme yükümlülüğü kapsamında serbest muhasebeciler, serbest muhasebeci mali müşavirler ve yeminli mali müşavirler gerçekleştirdikleri işlemlere ait bilgi ve belgeleri Başkanlık ve denetim elemanlarına istenildiğinde vermek zorundadırlar. Bilgi ve belgeleri vermemek 5549 sayılı Kanuna göre suç teşkil etmektedir. Yükümlüler, 5549 sayılı Kanununun 8 inci maddesi gereğince Kanunla getirilen yükümlülüklerine ve işlemlerine ilişkin her türlü ortamdaki; belgeleri düzenleme tarihinden, defter ve kayıtları son kayıt tarihinden, kimlik tespitine ilişkin belgeleri ise son işlem tarihinden itibaren sekiz (8) yıl süreyle muhafaza ve istenmesi halinde yetkililere ibraz etmekle yükümlüdür.

5549 sayılı Kanun ve ilgili mevzuat kapsamında muhafaza ve ibraz yükümlülüğü, bir işverene bağlı olmaksızın çalışan Serbest Muhasebeci Mali Müşavir, Serbest Muhasebeci ve Yeminli Mali Müşavirlere verilmiştir. Mesleki faaliyetin şirket veya ortaklık bürosu şeklinde gerçekleştirilmesi halinde bu durum değişmeyecektir. Muhafaza ve ibraz yükümlülüğü iş ilişkisini tesis eden meslek mensubu tarafından yerine getirilecektir. İş ilişkisini tesis eden meslek mensubunun şirket ortaklığından ayrılması veya ortaklık bürosunun kapatılması, iş ilişkisini tesis eden meslek mensubunun muhafaza ve ibraz yükümlülüğünü ortadan kaldırmayacaktır.

D. Yapılan Uyum Denetimi İstatistikleri Ve Kesilen İdari Para Cezaları

2014 yılı öncesinde muhasebecilere yönelik programlı uyum denetimi gerçekleştirilmemiştir. 2016 yılında 12 adet SMM/YMM firması uyum denetimi kapsamına alınmıştır.

Yapılan denetimler sırasında 9 adet firma nezdinde yükümlülük ihlali tespit edilmiştir. 9 adet yükümlülük ihlalinden 5 adetinin kimlik tespit yükümlülüğüne aykırılık, 3 adetinin şüpheli işlem bildirimine aykırılık ve 1 adetinin mufahaza ve ibraz yükümlülüğüne aykırılık olduğu anlaşılmıştır. 2015 ve 2016 yılları arası ülke genelinde faaliyet gösteren SMM ve YMM firmalarına kesilen toplam idari para cezası tutarının 1.394.275 TL olduğu, bu tutarın 644.175 TL'lik kısmını 5549 sayılı Kanunun 4/1 inci maddesinde yer verilen Şüpheli İşlem Bildirim yükümlülüğüne aykırılıktan kesilmiş olduğu anlaşılmıştır.

2019 yılında ise 9 adet SMM/YMM firması Yükümlülüklerle Uyum Denetimi Programına dahil edilmiştir.

V. TESPİT VE ÖNERİLER

- Uluslararası mevzuatta aklama ve terörün finansmanı açısından riskli görülen ve profesyonel meslek sahipleri olarak anılan avukatlar ve noterlerle birlikte muhasebeciler

ve mali müşavirlerin de ülkemiz mevzuatında yükümlü sayılması son derece isabetlidir. Nitekim ülkemizde de söz konusu meslek mensupları suç gelirlerinin aklanması ve terörün finansmanında araç olarak kullanılmaktadırlar.

- Günümüzde aklayıcıların yeni yöntemler geliştirmek için profesyonel bilgisine ihtiyaç duyduğu meslek kollarından biri olan muhasebeciler, ülke mevzuatlarının izin verdiği ölçüde bağımsız denetim şirketlerinde de istihdam edilebilmektedir. Bu nedenle gerek bir işvane bağlı olmaksızın çalışan muhasebeciler gerekse de bir bağımsız denetim şirketi bünyesinde çalışan muhasebeciler, aklama ve terörün finansmanı ile mücadele kapsamında yakın noktalar da bulunmaktadır. Bu durum da aklama ve terörün finansmanı suçu ile mücadelede, denetim şirketlerinin, denetçilerin ve muhasebecilerin rollerinin önemini artırmaktadır.
- Mali müşavirler ve muhasebeciler, karmaşık karapara aklama tekniklerinin uygulanmasında bilerek veya bilmeden yaptıkları işlemlerle önemli rol oynayabilmektedirler. Zira karapara aklama ile mücadelede ülkelerin gittikçe artan çabaları, aklayıcıların işlerini zorlaştırmaktadır. Karapara aklamayı önleme yasaları ve uygulamalarından kaçınmanın yolu olarak aklayıcılar, daha karmaşık yöntemler geliştirmekte, bu ise ancak belirli alanlarda uzmanlaşma isteyen mesleklerle yönelmelerini sağlamaktadır. Suç gelirlerini aklamak isteyen kişilerin kendilerinin bu şekilde bir uzmanlıklarının bulunmaması halinde, suç gelirlerinin aklanmasına yardım edecek yasal uzmanlara, muhasebecilere, mali danışmanlar gibi meslek sahiplerine başvurma zorunluluğu ortaya çıkacaktır. Dolayısıyla uzmanların sağlayabileceği fonksiyonlar, karapara aklayıcıların amaçlarına ulaşmak için geçmek zorunda olacakları bir “yol kapısı” (gateway) niteliğindedir. Muhasebeciler de, suçluların paralarını hareket ettirmeye ya da gizlemeye yardım edebilecek çeşitli fonksiyonlara sahip olduklarından ve bu fonksiyonları bilerek ya da bilmeden kullandıklarından bir çeşit “kapı muhafızı” (gatekeeper) olarak hizmet yapmaktadırlar.
- Öte yandan karapara aklayıcılar bu kişileri veya uzmanlıklarını sadece karmaşık aklama işlemlerini gerçekleştirebilmeleri nedeniyle değil, aynı zamanda suç faaliyetlerinin etrafındaki şüpheleri en aza indirmek için de kullanılmaktadırlar. Örneğin bir müşterisi adına belirli bir miktar krediyi bir mali kurumdan alma işini üstlenen bir muhasebecinin yaptığı işlemlerde çoğu zaman bu kişinin toplumda bulunduğu konum nedeniyle, yaptığı işlemin ahlaki olarak doğru olduğu düşünülmektedir.
- Çalışmamızın konusu kapsamında söz konusu meslek mensupları olan serbest muhasebeci mali müşavirler ve yeminli mali müşavirlerin birkaçı ile yüzyüze görüşme gerçekleştirilmiştir. Söz konusu görüşmelerin amacı, meslek mensuplarının aklama ve terörün finansmanı kapsamında yükümlülüklerinin neler olduğuna yönelik farkındalık düzeylerini tespit etmek ve bu kapsamda sektörün içindeki kişilerin bakış açılarını anlayabilmektir. Bu amaçla yapılan görüşmelerde görülmektedir ki; muhasebecilerin ve denetçilerin aklama suçunun tespitinde sıkıntı yaşamalarının temel nedeni, muhasebecilerin olaylara vergisel açıdan bakmalarıdır. Meslek mensupları genellikle olaya vergi ziyayı suçu bakış açısı ile yaklaşmaktadır. Yani defterini tuttıkları mükelleflerinin mal alım ve satımına ilişkin rakamları eksik veya fazla göstermeleri, yanıltıcı ve sahte fatura kullanmaları hususları ile az vergi ödemeye çalışmak şeklinde eğilimlerinin var olmasından, aklama işlemi ya da terörü finanse işlemi gerçekleştirme eğilimlerinin olup olmadıklarını anlayamamaktadırlar.
- Ayrıca muhasebecilerle, yüzyüze yaptığımız görüşmelerde; her ay 5.000 TL'nin üzerindeki mal alım ve satımlarını gösteren Ba (Mal ve Hizmet Alımlarına İlişkin Bildirim Formu) ve Bs (Mal ve Hizmet Satışlarına İlişkin Bildirim Formu) bildirim formlarını Gelir İdaresi Başkanlığına gönderdiklerini ve böylece sistemle alıcı ve satıcıların alım satımlarının karşılaştırılması hakkında, sahte veya muhteviyatı itibarıyla

yanıltıcı belge kullandığı konusunda tespit veya rapor bulunanların alım ve satımları, taklit edilen belgelerin tespitinin yapılabileceği, bu sorumluluğun Gelir İdaresi Başkanlığına ait olması gerektiği, çünkü kendileri sadece defter tuttıkları mükelleflerin mal alımlarını görebileceklerini, karşı tarafın da aynı tutarda mal satımı yaptığına ilişkin defter kayıtlarına ulaşamayacaklarını ve böylece mal alım ve satımlarını karşılaştıramayacaklarını belirterek; aklama ve terörün finansmanı kapsamında etkin olamayacaklarını ifade etmişlerdir.

- Oysa meslek mensuplarının belirttiği hususlar aklayıcılara engel teşkil eden bir durum değildir. Zira, eğer bir suçlu, suç gelirini aklamak istiyorsa “iş kılıfına uydurmak” için mal alım ve satımlarını çift taraflı olarak düzenleyebilmek için yine muhasebecilerin kapısını çalacaktır. Sonuçta mal alım ve satımına ilişkin faturalar eksik veya fazla gösterilmek usulü ile ya Gelir İdaresinin belirlediği tutarların altında kalacak şekilde ayarlanarak aylık bildirimden kurtulabilir ya da tutarlar yüksek olmakla birlikte çift taraflı olarak kayıtlara geçirilmesi sağlanabilir. Burada önemli olan muhasebecilerin her ay düzenli olarak 5.000 TL'nin üzerinde olan mal alım ve satımlarını göndermeleri değil, asıl o mal alım ve satımlarının içeriğine nüfuz etmektir ki, bu durumu sadece rakamsal veriler üzerinden karşılaştırma yapabilen Gelir İdaresi Başkanlığının tespit etmesi mümkün görünmemektedir. Mal alım ve satımlarının içeriğini, kimlerden alınıp kimlere satıldığını, ne tür meslek mensuplarının ne tür mal alım ve satımı gerçekleştirdiğini, gerçekte hangi rakamlar ve hangi miktarlar üzerinden alım satım yaptığını, yani kısacası faturaların içeriğini ancak bunu kayıtlara geçiren muhasebeciler anlayabilirler.
- Yukarıda değindiğimiz hususlara istinaden MASAK veri tabanından yapılan araştırmada, her ne kadar serbest muhasebeci, serbest muhasebeci mali müşavirler ve yeminli mali müşavirlerin aklama ve terörün finansmanı suçuna ilişkin suç unsurlarına ve hileli işlemlere rastlama olasılıkları oldukça yüksek olsa da; anılan meslek grubundan sadece 2011 yılında 1 adet ve 2014 yılında 1 adet olmak üzere toplam 2 adet şüpheli işlem bildirimini alınmış olduğu; 2012 ve 2013 yıllarında bu yükümlü grubundan herhangi bir şüpheli işlem bildirimini alınmadığı 2017 yılında 14, 2018 ve 2019 yılında ise 1'er adet ŞİB alındığı tespit edilmiştir. Bağımsız denetim kuruluşlarından ise, yükümlü oldukları 2010 yılından beri hiçbir şüpheli işlem bildirimini alınmamıştır. Yani, 2008 yılında sınırlı da olsa yükümlü olarak sayılan ve 2010 yılında yükümlülükleri genişletilen muhasebecilik meslek mensuplarından bugüne kadar MASAK'a sadece 2 adet ŞİB gönderilmiş olması farkındalıklarının düşük olduğunun göstergesidir. Söz konusu meslek mensuplarının yükümlüler kapsamına 2008 yılında alındığı düşünüldüğünde, geçen 11 yıl içerisinde yükümlülüklerini hala tam olarak kavrayamadıkları düşünülmektedir.
- Meslek mensuplarının “Serbest Muhasebeci, Serbest Muhasebeci Mali Müşavir Ve Yeminli Mali Müşavirlerin Çalışma Usul Ve Esasları Hakkında Yönetmelik”in 57 nci maddesine göre “Kanunsuz İşlemleri Bildirim Yükümlülüğü” bulunmaktadır. Bu kapsamda, bağımsız denetçi olarak görev yapan meslek mensupları denetim faaliyeti sırasında tespit ettikleri mevzuat hükümlerine aykırı hatalı ve hileli işlemleri aynı zamanda MASAK'a şüpheli işlem olarak bildirmelidirler.
- SM, SMMM, YMM'lerin ve bağımsız denetim kuruluşlarının pek çok konuda yükümlü olmadıkları yönünde geri bildirimler alınmaktadır. Bunu belirtmelerinin temelinde ülkemizdeki meslek mensuplarının yurtdışındaki muadili meslektaşlarından daha farklı görevler üstlenmeleridir. Ancak söz konusu mesleklerin ülkemizde faaliyet gösterdikleri alanlarda da aklama ve terörün finansmanı suçunda kullanılma riskinin yüksek olduğu aşikardır.

- Daha önce belirtildiği üzere ülkemizde serbest muhasebeci mali müşavirler ve yeminli mali müşavirler bazı koşulları yerine getirerek, bağımsız denetçi olarak çalışabilmektedirler. Ülkemizde mali müşavirlik büroları veya şirketleri aynı zamanda bağımsız denetim faaliyeti de yürütmektedir. Bu kapsamda bağımsız denetim faaliyeti yürüten müşavirlik bürolarının veya şirketlerinin öncelikle denetim kapsamına alınması iki ayrı yükümlünün birden denetlenmesini sağlayacaktır. Böylece hem bir işverene bağlı olmaksızın çalışan serbest muhasebeci mali müşavirler ile yeminli mali müşavirler hem de bağımsız denetim kuruluşları aynı anda denetlenmiş olacaktır.
- Başkanlığımız tarafından yapılan yoğun uğraşlar sonucunda artık finansal kuruluşların aklama ve terörün finansmanı konularında daha bilinçli olduğu görülmektedir. Riskli olmaları sebebiyle finansal kuruluşlara öncelik verilmesi finansal olmayan kuruluşların rollerini geciktirmiştir. Artık bu kapsamda sıra finansal olmayan kuruluşlara gelmiştir. Aynı şekilde finansal olmayan kuruluşlara da gerek eğitim verilmesi, toplantılar, seminerler, çalıştaylar düzenlenmesi, gerekse de ortak çalışmaların ve denetimlerin yapılması gerekmektedir. Çünkü gün geçtikçe aklama ve terörün finansmanı kapsamında finansal olmayan kuruluşların önemi artmaktadır.
- Sonuç olarak uluslararası mevzuatta da aklama ve terörün finansmanı açısından riskli görülen, finansal olmayan kuruluşlar ve profesyonel meslek sahipleri olarak anılan muhasebeciler ve mali müşavirlerle birlikte bağımsız denetim kuruluşlarının ülkemiz mevzuatında da yükümlü sayılması son derece isabetlidir. Söz konusu sektörlere yönelik risk bazlı bir yaklaşımla, öncelikle eğitimler verilmesi, çalıştaylar düzenlenmesi, toplantılar yapılması ve bu sayede aklama ve terörün finansmanı kapsamında yükümlü olduklarının farkına vardırılması ve böylece şüpheli işlem bildirim hassasiyetlerinin artırılması gerekmektedir. Daha sonra ise gerek münferiden gerekse de programlı olarak özellikle de şüpheli işlem bildirim yükümlülüğü yönünden denetime tabi tutulmaları gerektiği değerlendirilmektedir.